



UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
FACULTATEA DE ISTORIE-FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISTORIE. CIVILIZAȚIE. CULTURĂ”

TEZĂ DE DOCTORAT

(REZUMAT)

Conducător de doctorat:

PROF. UNIV. DR. ACAD. POP IOAN-AUREL

Student-doctorand:

PITICARI ALEXANDRU-DANIEL

Cluj-Napoca

2019

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI”
FACULTATEA DE ISTORIE-FILOSOFIE
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISTORIE. CIVILIZAȚIE. CULTURĂ”**

**Instituția vornicului de ocol domnesc al
Câmpulungului (Moldovenesc)
De la Evul Mediu Târziu la zorii Epocii Moderne
(1527-1784)**



(REZUMAT)

Conducător de doctorat:

Prof. Univ. Dr. Acad. Ioan-Aurel POP

Student-doctorand

PITICARI Alexandru-Daniel

Cluj-Napoca

2019

CUPRINS

Introducere

Cap. I. Izvoarele istorice, istoriografia, metodologia referitoare la instituția vornicului de ocol domnesc al Câmpulungului (Moldovenesc)

§ I. 1. Izvoarele istorice referitoare la instituția vornicului de ocol domnesc al Câmpulungului (Moldovenesc)

§ I. 1. 1. Izvoarele diplomatice

§ I. 1. 2. Izvoarele narative. Cronici, memorii și relatări de călătorie

§ I. 1. 3. Relatările de călătorie

§ I. 1. 4. Însemnările de pe manuscrise și carte veche

§ I. 1. 5. Izvoarele epigrafice

§ I. 1. 6. Sursele sigilografice și heraldice

§ I. 1. 7. Izvoarele genealogice

§ I. 1. 8. Izvoarele iconografice

§ I. 1. 9. Sursele cartografice

§ I. 1. 10. Izvoarele demografice

§ I. 2. Abordări istoriografice cu privire la instituția vornicului de Câmpulung Moldovenesc

§ I. 3. Repere metodologice

Cap. II. Așezarea geografică, alcătuirea teritorial – administrativă și stăpânii de pământ existenți pe teritoriul ocolului domnesc al Câmpulungului (Moldovenesc): sec. XVI – XVIII

§II.1. Așezarea geografică și alcătuirea teritorial-administrativă a ocolului Câmpulung Moldovenesc

§ II. 2. Stăpânii de pământ din ocolul Câmpulungului Moldovenesc (sec. XVI-XVIII)

§ II. 2. 1. Pământul mănăstiresc

§ II. 2. 2. Pământul boieresc

§ II. 2. 2. 1. Marii stăpâni de pământ

§ II. 2. 2. 2. Micii stăpâni de pământ

§ II. 3. Privilegiile câmpulungenilor acordate de domnie în secolul al XVIII-lea

Cap. III. Numirea în dregătorie de vornic de Câmpulung. Metode și strategii

§ III. 1. Domnii Moldovei și numirea în dregătorie a vornicilor de Câmpulung în secolele XVI – XVIII

Cap. IV. Vornicii de Câmpulung și dregătoriile deținute anterior de către aceștia (secolele XVI – XVIII)

§ IV. 1. Dregătoriile anterioare deținute de către vornicii de Câmpulung în secolul al XVI-lea

§ IV. 2. Dregătoriile anterioare deținute de către vornicii de Câmpulung în secolul al XVII-lea

§ IV. 3. Dregătoriile anterioare deținute de către vornicii de Câmpulung în secolul al XVIII-lea

Cap. V. Titulatura vornicilor de Câmpulung Moldovenesc în documentele istorice din secolele XVI-XVIII

§ V.1. Titulatura „dregătorilor” ocolului Câmpulung (Moldovenesc) în secolul al XVI-lea

§ V. 2. Titulatura „dregătorilor” ocolului Câmpulung (Moldovenesc) în secolul al XVII-lea

§ V. 3. Titulatura vornicilor de Câmpulung în veacul al XVIII-lea

Cap. VI. Atribuțiile juridice ale vornicilor de Câmpulung

§ VI. 1. Vornicii de Câmpulung și rezolvarea litigiilor de hotar dintre Transilvania și Moldova

§ VI. 2. Atribuțiile vornicilor de hotărnicie și punerea în posesie

§ VI. 3. Vornicii de Câmpulung și rezolvarea litigiilor de furt și crimă de pe teritoriul ocolului

Cap. VII. Puterile administrative ale vornicilor de Câmpulung și dregătorii aflați în subordinea acestora

§ VII. 1. Namestnicii vornicilor de Câmpulung

§ VII. 2. Vornicii de Câmpulung și Sfatul Oamenilor Buni și Bătrâni în secolele XVII – XVIII

§ VII. 3. Vameșii de Câmpulung și atribuțiile acestora (sec. XVI-XVIII)

§ VII. 4. Juzii și vatamanii din ocolul domnesc al Câmpulungului (secolele XVI – XVIII)

§ VII. 4. 1. Juzii

§ VII. 4. 2. Vatamanii

§ VII. 5. Diecii din ocolul domnesc Câmpulung și atribuțiile acestora (secolele XVI – XVIII)

§ VII. 6. Veniturile încasate de către dregătorii aflați în subordinea vornicilor de Câmpulung

Cap. VIII. Raporturile vornicilor de Câmpulung cu Transilvania

§ VIII. 1. Legăturile comerciale ale dregătorilor câmpulungeni cu orașul Bistrița

§ VIII. 2. Raporturile politico-diplomatice ale vornicilor de Câmpulung cu Transilvania

Concluzii

Anexe

§ 1. Lista vornicilor de Câmpulung (Moldovenesc) (1527-1784)

§ 2. Lista namestnicilor de Câmpulung (Moldovenesc) (a. 1666 mart. 16 – p. 1684 febr. 3)

§ 3. Lista vameșilor de Câmpulung (Moldovenesc) (c. 1583 ian. 5 ~ c. 1700)

§ 4. Lista juzilor, vatamanilor și vorniceilor din ocolul domnesc Câmpulung (Moldovenesc) (1527-1784)

§ 5. Lista diecilor din vatra Câmpulungului (Moldovenesc) (1612 – 1772)

§ 6. Lista rohminiștrilor polonezi de Câmpulung (Moldovenesc) (1687 – 1689, 1690/1691 – 1699)

§ 7. Lista namestnicilor de Câmpulung (Moldovenesc) din perioada de ocupație militară a Uniunii Polono-Lituaniene asupra Nordului Moldovei (cca. 1690 – 1699)

§ 8. Arbori genealogici ai vornicilor de Câmpulung (Moldovenesc)

§ 8. 1. Arborele genealogic al neamului boieresc Albotă

§ 8. 2. Arborele genealogic al neamului Callimachi (Calmășul)

§ 8. 3. Arborele genealogic al neamului Balș

§ 8. 4. Arborele genealogic al neamului Bașotă

§ 8. 5. Arborele genealogic al neamului Kogălniceanu

§ 8. 6. Arborele genealogic al neamului Milescu ~ (Milescul)

§ 8. 7. Arborele genealogic al neamului Nacul

§ 8. 8. Arborele genealogic al neamului Costin

§ 8. 9. Arborele genealogic al vornicilor de Câmpulung Gheorghe (Gheorghită) Ciudin și Vasile Ciudin

§ 8. 10. Lista surselor folosite la reconstituirea arborilor genealogici ai vornicilor de Câmpulung (Moldovenesc)

Grafice

Dregătorie anterioară neatestată

Dregătorii sec. XVI - XVIII

Dregătoria deținută anterior în secolul al XVI-lea

Dregătoriile deținute în secolul al XVII-lea

Dregătoria deținută anterior în secolul al XVIII-lea

Planșe

Lista planșelor

Lista de abrevieri și sigle

Bibliografie

Cuvinte cheie: vornici de Câmpulung, dregători, namestnici, vameși de Câmpulung, pârcălabi, vatamani, vornicei, juzi, juzi-primari de Bistrița

Concepte cheie: ocol domnesc, societate frontalieră, ocol domnesc de margine, categorie socială privilegiată

Cap. I.

Izvoarele istorice, istoriografia, metodologia referitoare la instituția vornicului de ocol domnesc al Câmpulungului (Moldovenesc)

(Rezumatul capitolului)

Sursele istorice referitoare la instituția vornicului de Câmpulung (Moldovenesc) au fost emise în intervalul cronologic c. 1527 – 1784, diversitatea cantitativă și calitativă a acestora crescând odată cu înaintarea în timp. Acestea pot fi grupate în mai multe grupe și categorii. Anume grupa *Surselor scrise*, ce conține marea categorie a *Izvoarelor diplomatice* (izvoare care la rândul lor pot fi împărțite în: surse documentare emise pe teritoriul ocolului domnesc Câmpulung (Moldovenesc); surse referitoare la vornicii de Câmpulung și la câmpulugeni emise de către juzii-primari ai orașului Bistrița și izvoare documentare emise de către domnii Țării Moldovei și marii dregători moldoveni). O altă categorie de surse care se regăsește în grupa surselor scrise sunt *Izvoarele narrative*. Acestea, la rândul lor, sunt împărțite în *cronici*, *memorii* și *relatări de călătorie*. O altă grupă este aceea a *Izvoarelor sigilografice și heraldice*, ce conține subgrupa sigiliilor și a stemelor. Nu în ultimul rând, pentru întocmirea lucrării de față s-au folosit și informații care provin din categoria *Surselor epigrafice, arheologice și cartografice*.

Cap. II.

Așezarea geografică, alcătuirea teritorial – administrativă și stăpânii de pământ existenți pe teritoriul ocolului domnesc al Câmpulungului (Moldovenesc): sec. XVI – XVIII

(Rezumatul capitolului)

Câmpulungul (Moldovenesc) a fost un ocol domnesc de margine¹, situat la hotarul dintre Țara Moldovei și Principatul Transilvaniei². Din punct de vedere administrativ, ocolul Câmpulungului a aparținut de Țara de Sus a Moldovei și a făcut parte din ținutul Sucevei³. Dregătorii aflați la conducerea ocolului domnesc au fost vornicii de Câmpulung, care se aflau sub autoritatea pârcălabului de Suceava⁴. Din punct de vedere al alcătuirii sale administrativ-teritoriale, ocolul Câmpulungului era „loc domnescu”⁵, adică aparținea de instituția domniei⁶. Fiind pământ domnesc, pe parcursul secolelor domnii Moldovei au înzestrat o serie de mănăstiri din zona mai apropiată sau mai îndepărtată Câmpulungului cu munți și așezăricare au făcut parte sau care s-au învecinat cu ocolul domnesc⁷.

Pe lângă daniile făcute către mănăstirile din zonă, domnii Moldovei au acordat din teritoriul ocolului moșii și unor familii boierești⁸. Acest fenomen s-a consumat la începutul celei de-a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea și a fost înfăptuit de către domnul Grigore Callimachi, „el însuși câmpulungean la origine”⁹, fiul domnului Ioan-Teodor Callimachi și nepotul vornicului de Câmpulung Toader Calmășul¹⁰. Beneficiara acestei danii domnești a fost Maria Cananău¹¹, „jîtniceroaea”¹², mătușa domnului Grigore Callimachi și sora fostului domn Ioan-Teodor Callimachi¹³. Deși aceasta a intrat în stăpânirea unor munți localizați pe teritoriul

¹ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 198.

² Ioan Iosep, „Ocolul Câmpulungului...”, în CCS (s.n.), 2 (12), 1996, pp. 564; Teodor Bălan, *Din istoricul Câmpulungului...*, pp. 25-27.

³ Cătălina Chlecu, „Răufăcători la hotarul Moldovei...”, în *Exercițiul scrierii...*, pp. 334-335; Teodor V. Ștefanelli, *Istoricul luptei...*, pp. 10-11.

⁴ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 205.

⁵ Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, p. 149, nr. 109.

⁶ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, pp. 194-199.

⁷ Corneliu Istrati, *Săteni și stăpâni...*, pp. 43-44; Ioan Iosep, „Ocolul Câmpulungului...”, în CCS (s.n.), 2 (12), 1996, p. 588.

⁸ Corneliu Istrati, *Săteni și stăpâni...*, p. 44.

⁹ *Ibidem*, p. 48.

¹⁰ Nicolae Iorga, „Grigore Ioan Voevod”, în Idem, *Documentele Callimachi...*, I, pp. CXXXVII – CLIX; A. D. Xenopol, *Istoria și genealogia...*, pp. 55-72.

¹¹ Corneliu Istrati, *Săteni și stăpâni...*, p. 53;

¹² Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, p. 63, nr. 46.

¹³ Nicolae Iorga, „Prefață”, în Idem, *Documentele Callimachi...*, I, pp. XII-XIII.

ocolului domnesc Câmpulung, prin intermediul daniei domnești, exploatarea și fructificarea acestor moșii a fost îngreunată datorită opoziției făcute în acest sens de către micii stăpâni de pământ (răzeșii și moșinașii) din vatra și ocolul Câmpulungului¹⁴.

În ceea ce privește pe câmpulungeni, aceștia sunt amintiți în documente prin termenii de „răzeși”¹⁵ și „moșinași”¹⁶. Suprafețele de teren stăpânite de către familiile și neamurile câmpulungene au fost amintite ca „moșii”¹⁷ sau moșii „dila moși”¹⁸. Suprafețe funciare care au fost obținute de către câmpulungeni prin lăzuire, adică prin „curățitură și deșchizătură cum și lazuri din munți cumpliți și păduri verzi”¹⁹. În acest sens, s-au păstrat o serie de documente, prin intermediul cărora domnia a recunoscut și a întărit stăpânirea câmpulungenilor asupra acestor moșii²⁰. Din punct de vedere juridic, câmpulungenii nu au fost considerați drept vecini ai domniei²¹, aceștia fiind o categorie socială ce a deținut privilegii obținute de la domnii Țării Moldovei²². Dimitrie Cantemir este primul cărturar care atestă faptul că locuitorii ocolului Câmpulung au beneficiat de aceste privilegii din vechime²³. Singurele privilegii păstrate provin însă din prima și a doua jumătate a secolului al XVIII-lea²⁴, însă conținutul acestora indică faptul că răzeșii câmpulungeni au avut privilegii emise de către domnie și pentru perioada anterioară veacului al XVIII-lea²⁵. Motivul pentru care locuitorii ocolului domnesc au fost înzestrați cu aceste scutiri și privilegii fiscal-economice s-a datorat atribuțiilor militare de pază a hotarelor Moldovei²⁶, pe care câmpulungenii le-au îndeplinit pe parcursul veacurilor²⁷. Studiile mai vechi și mai noi au scos la lumină faptul că anumite zone de graniță ale Moldovei au avut o organizare și un statut special²⁸. Localitățile din aceste zone fiind scutite de anumite dări și beneficiind de

¹⁴ Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, pp. 69-70, nr. 52; Teodor Bălan, *Din istoricul Câmpulungului*, pp. 129-130.

¹⁵ Teodor Bălan, *Nouii documente...*, p. 76, nr. 105.

¹⁶ *Ibidem*, p. 76, nr. 105; Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, p. 283, nr. 197.

¹⁷ Teodor Bălan, *Nouii documente...*, p. 28, nr. 21.

¹⁸ Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, p. 48, nr. 36.

¹⁹ Teodor Bălan, *Nouii documente...*, p. 76, nr. 62.

²⁰ Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, pp. 54-55, nr. 40.

²¹ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 204.

²² *Ibidem*, p. 204; Teodor V. Ștefanelli, *Istoricul luptei...*, p. 15, Teodor Bălan, *Din istoricul Câmpulungului...*, pp. 96-120; Corneliu Istrati, *Săteni și stăpâni...*, p. 47.

²³ Dimitrie Cantemir, *Descrierea stării Moldaviei...*, în Idem, *Despre numele Moldaviei...*, pp. 1511 – 1513

²⁴ Teodor Bălan, *Din istoricul Câmpulungului...*, pp. 293-308, nr. 1-8; Idem, *Din istoricul Câmpulungului...*, pp. 96-120; Teodor V. Ștefanelli, *Istoricul luptei...*, pp. 15-22.

²⁵ Teodor Bălan, *Din istoricul Câmpulungului...*, pp. 293-308, nr. 1-8.

²⁶ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, pp. 204-205; Corneliu Istrati, *Săteni și stăpâni...*, p. 47; Nicolae Stoicescu, *Curteni și slujitori...*, pp. 153-161.

²⁷ Teodor V. Ștefanelli, *Istoricul luptei...*, pp. 15-22.

²⁸ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, pp. 204-207.

anumite privilegii²⁹. Mulți dintre locuitorii satelor care au alcătuit ocolul Câmpulungului au fost străjari, adică au făcut parte din acea breaslă sau categorie de slujitori³⁰ ai domniei care aveau în grijă protecția și paza trecătorilor, a drumurilor, precum și a întregului hotar dintre Moldova și Transilvania³¹.

Din punct de vedere al organizării sale administrative, reședința vornicului de Câmpulung s-a aflat în „vatra”³² Câmpulungului, acolo unde s-a aflat și „scaunul”³³ său. De ocolul domnesc au aparținut, pe lângă vatra eponimă, aproximativ 15 sate³⁴ – după cum relatează Dimitrie Cantemir în lucrarea *Descrierea Moldovei*³⁵.

Totodată, ca urmare a trecerii satului Vama în stăpânirea mănăstirii Moldovița³⁶, din a 2-a jumătate a secolului al XVI-lea la Câmpulung s-a mutat vama domnească³⁷. Vatra Câmpulungului devenind prin aceasta și reședința dregătorului care s-a ocupat de acest punct vamal – vameșul de Câmpulung³⁸. În ceea ce privește dizolvarea ocolului domnesc, acest fenomen s-a petrecut spre finalul secolului al XVIII-lea³⁹, după anexarea din anul 1775 a unei părți din Moldova de Nord de către Imperiul Habsburgic, zonă redenumită inițial de către autoritățile habsburgice „Österreichische Moldau”⁴⁰ iar apoi, în mod definitiv, Bucovina⁴¹.

²⁹*Ibidem*, pp. 204-207.

³⁰ Nicolae Stoicescu, *Curteni și slujitori...*, pp. 153-161.

³¹*Ibidem*, pp. 153-161.

³² Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, 199 – 203, nr. 147.

³³ Spre exemplu, în data de 3 februarie 1684, vornicii de Câmpulung Toader Nacu și Dumitrașcu i-au informat pe judele-primar și Sfatul din Bistrița de faptul că: „cu mila lui Dumnăzău ședem în pace și am venit și noi de n-am așezat la Scaon aice, la Câmpulung” (Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², p. 1391, nr. MMDLIV).

³⁴ Dimitrie Cantemir, *Descrierea stării Moldaviei...*, în Idem, *Despre numele Moldaviei...*, p. 1511.

³⁵*Ibidem*, p. 1511.

³⁶ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 206.

³⁷*Ibidem*, p. 206.

³⁸*Ibidem*, p. 206.

³⁹ Teodor Bălan, *Din istoricul Câmpulungului...*, pp. 135-141.

⁴⁰ M. Iacobescu, „Evoluția istorică...”, în *Istoria românilor...*, VI, p. 685.

⁴¹*Ibidem*, p. 685.

Cap. III.

Numirea în dregătoria de vornic de Câmpulung. Metode și strategii

(Rezumatul capitolului)

Izvoarele care fac referire la numirea în dregătorie a vornicilor de Câmpulung provin din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Aceste izvoare au fost emise de către vornicii de Câmpulung⁴², Sfatul oamenilor buni și bătrâni din Câmpulung⁴³ sau de către domnii Țării Moldovei⁴⁴. Deși toate izvoarele care fac referire la numirea în dregătorie a vornicilor de Câmpulung menționează faptul că domnul țării era cel care îi numea pe boieri în dregătoria de vornic al ocolului domnesc, informațiile care să menționeze motivele pentru care domniil-au numit pe un individ sau pe altul în această dregătorie sunt lacunare. Singurul document care oferă oserie de detalii în acest sens este zăpășul emis în data de 17 iunie 1699⁴⁵. Potrivit acestui înscris, motivul care l-a determinat pe Constantin Cantemir să-l numească pe Toader Flondor în dregătoria de vornic de Câmpulung a fost acela că Toader Flondor era „pământean de acest pământ al Moldovei și fecior de boier de țară”⁴⁶. În ceea ce privește contextul și desfășurarea propriu-zisă a investirii vornicului de Câmpulung în dregătorie, singura sursă este însemnarea făcută de către vornicului de Câmpulung Șerban Cantacuzino, pe *Cronograful*⁴⁷ moștenit de la tatăl său, Ioniță Cantacuzino⁴⁸. În aceste condiții, problema numirii în dregătorie a vornicilor de Câmpulung rămâne un subiect deschis cercetării, care va fi abordat în chip lămuritor în studiile și articolele viitoare, avute în plan⁴⁹.

⁴²Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², p. 1185, nr. MMCCXX.

⁴³*Ibidem*, p. 1391, nr. MMDLV.

⁴⁴*Catalogul Documentelor Moldovenești...*, IV, p. 462, nr. 2106.

⁴⁵*Ibidem*, p. 462, nr. 2106.

⁴⁶*Ibidem*, p. 462, nr. 2106.

⁴⁷ Mihai-Bogdan Atanasiu, *Din lumea cronicarului...*, p. 234; Ioan Bianu, *Catalogul manuscriselor...*, I, pp. 183-184, nr. 86.

⁴⁸ Mihai-Bogdan Atanasiu, *Din lumea cronicarului...*, p. 234.

⁴⁹ În studiile viitoare, plănuite pe acest subiect, intenționăm să identificăm dacă alianțele matrimoniale și filiațiile vornicilor de Câmpulung au contribuit sau nu la numirea în demnitatea de vornic al ocolului domnesc Câmpulung.

Cap. IV.

Vornicii de Câmpulung și dregătoriile deținute anterior de către aceștia

(secolele XVI – XVIII)

(Rezumatul capitolului)

În ceea ce privește dregătoriile deținute de către vornicii de Câmpulung, constatăm că pentru secolul al XVI-lea informațiile cu privire la dregătoriile deținute anterior de către vornicii de Câmpulung nu s-au conservat. Odată cu secolul al XVII-lea informațiile cu privire la dregătoriile ocupate anterior de către vornicii de Câmpulung se înmulțesc din punct de vedere cantitativ și calitativ. În aceste condiții, se constată că înainte de-a fi obținut dregătoria de vornici ai Câmpulungului, titularii acesteia au ocupat o serie de oficii, cum ar fi acelea de spătar⁵⁰, sluger⁵¹, pitar⁵², pârcălab⁵³, șetrar⁵⁴, mare stolnic⁵⁵, mare comis⁵⁶, mare clucer⁵⁷, precum și aceea de mare armaș⁵⁸. Din secolul al XVIII-lea sursele au consemnat faptul că vornicii de Câmpulung au îndeplinit, înainte de-a fi numiți în demnitatea de Câmpulung o serie de dregătorii, cum ar fi acelea de: mare clucer⁵⁹, mare șetrar⁶⁰ sau pe acelea de mare medelnicer⁶¹. După cum se poate vedea, din secolul al XVIII-lea, mulți boieri care erau numiți în dregătoria de vornic de Câmpulung au deținut înainte de aceasta oficii sau dregătorii de mare însemnătate la nivelul Țării Moldovei. Aceasta în condițiile în care în dregătoria câmpulungeană era nevoie de indivizi cu experiență politică și militară, mai ales în condițiile în care trupele habsburgice din Transilvania

⁵⁰ Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, Vol. XV², p. 807, nr. MDCXLVIII.

⁵¹ *Ibidem*, p. p. 915, nr. MDCCLXXXIX.

⁵² *Ibidem*, p. 985, nr. MDCCCLXXV.

⁵³ *Ibidem*, p. 1015, nr. MDCCCCXVII.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 1194, nr. MMCCXXXVI.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 1341, nr. MMCCCCLVII.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 1370, nr. MMDIX.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 1396, nr. MMDLXVI.

⁵⁸ *Catalogul Documentelor Moldovenesti...*, IV, p. 462, nr. 2106.

⁵⁹ Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, Vol. XV², p. 1471, nr. MMDCCCLXXI.

⁶⁰ Teodor Bălan, *Documente bucovinene...*, III, pp. 202-203, nr. 158.

⁶¹ Nicolae Iorga, „Documente bistrițene nouă...”, în RI, 4-6, 1923, p. 106, nr. IV.

au efectuat câteva expediții militare în Țara Moldovei⁶², acestea trecând prin pasurile și trecătorile situate la hotarul dintre ocolul domnesc al Câmpulungului și districtul Bistriței⁶³.

⁶² Teodor Bălan, *Din istoricul Câmpulungului...*, p. 58.

⁶³ *Ibidem*, p. 58; Emil Diaconescu, *Vechi drumuri moldovenești. Contribuții în legătură cu luptele lui Ștefan cel Mare pentru ocuparea domniei*, Iași, Institutul de Arte Grafice „Brawo”, 1939, pp. 9-12 [În continuare citat ca: Emil Diaconescu, *Vechi drumuri moldovenești...*].

Cap. V.

Titlatura vornicilor de Câmpulung Moldovenesc în documentele istorice din secolele XVI-XVIII (Rezumatul capitolului)

Primele informații cu privire la existența unui dregător domnesc la Câmpulung este din anul 1527, din timpul domniei lui Petru Rareș. Documentele ce menționează titlaturile dregătorilor câmpulunghi din veacul al XVI-lea sunt scrise în mai multe limbi, în funcție de destinația acestora: slavonă, latină, germană și maghiară. Folosirea limbilor germană și maghiară în documente se constată de abia din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, din timpul domniilor lui Alexandru și Bogdan Lăpușneanu și Petru Șchiopul. Din perioada domniei acestuia s-a păstrat și primul document ce îi amintește pe conducătorii Câmpulungului ca purtând titlul de vornici (17 octombrie 1585⁶⁴).

Odată cu secolul al XVII-lea, informațiile ce îi privesc pe dregătorii câmpulunghi cresc din punct de vedere cantitativ și calitativ, aceștia fiind consemnați de izvoarele scrise ca purtând titlurile de: pârcaľab⁶⁵, ureadnic⁶⁶, dregător⁶⁷, officialis⁶⁸, prefectus⁶⁹, provisor⁷⁰, giudeț de margine⁷¹, administrator⁷², vornic⁷³. Perioada de tranziție identificată de noi, încadrată cronologic de anii 1601 – 1665, este etapa de stabilizare a titlului purtat de către dregătorii Câmpulunghi. Tendința fiind aceea de impunere treptată a termenului de „vornic” și de abandonare a titlurilor din veacul al XVI-lea.

Constatăm că atribuirea titlului de vornic căpeteniilor câmpulunghene din veacul al XVI-lea este inexact și nu respectă realitatea istorică. În aceste condiții, propunem ca pentru intervalul 1527 – 1585 să se folosească termenul de dregător de Câmpulung și de abia din 1585 să se

⁶⁴ Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV¹, pp. 700-701, nr. MCCLXXXIX.

⁶⁵ 4 întrebuițări.

⁶⁶ 5 întrebuițări.

⁶⁷ 3 întrebuițări.

⁶⁸ 1 întrebuițare.

⁶⁹ 1 întrebuițare.

⁷⁰ 1 întrebuițare.

⁷¹ 1 întrebuițare.

⁷² 1 întrebuițare.

⁷³ 20 de întrebuițări.

utilizeze termenul de vornic de Câmpulung. Mai ales în condițiile în care instituția vorniciei se impune în ocolul Câmpulungului pe parcursul a 80 de ani, deci aproape pe durata unui secol.

Cap. VI.

Atribuțiile juridice ale vornicilor de Câmpulung

(Rezumatul capitolului)

Din sursele analizate se desprinde constatarea că vornicii de Câmpulung au avut capacitatea de judeca și rezolva mai multe tipuri de litigii cu substrat funciar, cum ar fi: aplanarea și rezolvarea neînțelegerilor dintre Moldova și Transilvania cu privire la munții și zonele care au constituit hotarul dintre cele două țări; hotărnicirea și punerea în posesie a răzeșilor din ocolul Câmpulung etc.⁷⁴. Dregătorii câmpulungeni au fost consemnați de către izvoarele secolului alXVIII-lea hotărnicind moșii ale câmpulungenilor, stâlpindu-le și punând în posesie pe diferiți locuitori din ocol. Vornicii de Câmpulung puteau fi reprezentați la diversele hotărniciri și puneri în posesie de hotărnicii lor – oameni buni și bătrâni sau săteni – așa cum apar menționați în documete. Un exemplu în acest sens fiind reprezentat de hotărnică făcută de către fostul medelnicer Dumitrașcu, vornic al ocolului domnesc Câmpulung⁷⁵, în data de 6 august 1748⁷⁶.

O altă îndatorire a vornicilor de Câmpulung a fost și identificarea, urmărirea, prinderea și pedepsirea hoților și a bandelor de răufăcători care activau pe teritoriul ocolului domnesc al Câmpulungului. După cum s-a putut observa din documetele analizate în rândurile de mai sus, aceste bande de nelegiuți aveau o compoziție diversă din punct de vedere etnic și social, hoții care activau la hotare fiind originari atât din Țara Moldovei, cât și din Principatul Transilvaniei⁷⁷

În anumite situații și domnii Țării Moldovei s-au implica în mod personal în procesul de urmărirea a tâlharilor care au operat în zona de hotar dintre Țara Moldovei și Transilvania. În acest sens, domnii Moldovei i-au tras la răspundere pe unii vornici de Câmpulung, atuncea când se observa că titularii acestei dregătorii nu își îndeplineau în mod corespunzător obligațiile și îndatoririle, de menținere a ordinii în zona de hotar⁷⁸

⁷⁴ Cătălina Chelcu, „Răufăcători la hotarul Moldovei...”, în *Exercițiul scrierii...*, pp. 334-335; D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, pp. 205-206.

⁷⁵ Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, p. 46, nr. 34.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 46, nr. 34.

⁷⁷ Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², pp. 1327-1328, nr. MMCCCCXLII.

⁷⁸ Nicolae Stoicescu, *op. cit.*, pp. 318 – 319.

Cap. VII.

Puterile administrative ale vornicilor de Câmpulung și dregătorii aflați în subordinea acestora

(Rezumatul capitoului)

Vornicii ocolului domnesc Câmpulung au avut în subordinea lor un întreg „aparat” administrativ⁷⁹. Aceasta a fost compus din namestnici⁸⁰, vameșii de Câmpulung⁸¹, Sfatul oamenilor buni și bătrâni⁸², juzii⁸³, vatamanii⁸⁴ și diecii vetrei Câmpulung și al satelor⁸⁵ care au alcătuit ocolul domnesc⁸⁶.

În ceea ce-i privește pe namestnici, aceștia au fost înlocuitorii vornicilor de Câmpulung atunci când vornicii nu se aflau în ocol⁸⁷. La fel ca și vornicii, namestnicii au trebuit să poarte corespondență cu substrat economic și politico-diplomatic cu orașul Bistrița, prin intermediul căreia se mențineau raporturile normale între cele două zone⁸⁸. Namestnicii au avut și sarcina dea hotărâni și judecat diverse litigii cu substrat funciar sau penal, care existau între locuitorii ocolului domnesc sau între câmpulungeni și transilvăneni⁸⁹. După cum s-a văzut, rigorile intelectuale deținute de către cei care doreau să devină namestnici erau de o importanță deosebită⁹⁰. Aceasta pe lângă existența unor legături de rudenie sau a unor afinități, existente între vornicii de Câmpulung și înlocuitorii lor⁹¹.

În ceea ce-i privește pe vameșii de Câmpulung, aceștia s-au îngrijit ca legăturile comerciale dintre Bistrița și Câmpulung să fie normale și fără incidente⁹². Aceștia supravegheau

⁷⁹ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 206.

⁸⁰ Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², p. 1330, nr. MMCCCCXLV.

⁸¹ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 206; Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV¹, p. 691, nr. MCCLXXIV.

⁸² Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, p. 1, nr. 1, pp. 21-22, nr. 15; Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², p. 1480, nr. MMDCCCII.

⁸³ Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV¹, p. 754, nr. MCCCCLVIII.

⁸⁴ Idem, *Documente...*, XV², p. 1052, nr. MDCCCCLXXII.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 857, nr. MDCCX.

⁸⁶ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 206.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 206; Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², p. 1330, nr. MMCCCCXLV.

⁸⁸ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 206.

⁸⁹ Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², p. 1330, nr. MMCCCCXLV.

⁹⁰ *Ibidem*, p. 1330, nr. MMCCCCXLV.

⁹¹ *Ibidem*, pp. 1386-1387, nr. MMDXLIV.

⁹² D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 206; Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV¹, p. 691, nr. MCCLXXIV.

punctele vamale, asigurându-se ca toți cei care tranzitau vama domnească, să plătească dările cuvenite la acest punct de trecere⁹³. Nu în ultimul rând, și vameșii de Câmpulung au avut responsabilitatea de-a identifica, prinde și pedepsi hoții și bandele de răufăcători care provocau neajunsuri comercianților și călătorilor care tranzitau ocolul Câmpulung cu diverse interese sau mărfuri⁹⁴. Unii dintre acești dregători, așa cum au fost Drăgan și Gavril Cocriș, au deținut atât dregătoria de vameș, cât și pe aceea de vornic de Câmpulung. Pentru a-și suplimenta venituri, unii vameși au recurs la ilegalități, crescând fără înștiințarea domnului taxa care se plătea la tranzitarea mărfurilor prin vama de la Câmpulung⁹⁵.

În ceea ce-i privește pe membrii Sfatului oamenilor buni și bătrâni, aceștia au jucat un rol deosebit de important la nivelul vetrei și al ocolului Câmpulung⁹⁶. În sarcina acestui for a căzut judecarea unor litigii cu substrat funciar, hotărncirea și amplasarea semnelor de hotar pe moșii⁹⁷. Tot Sfatul s-a ocupat de redactarea și autentificarea zapiselor prin care se cumpărau sau se vindeau moșii⁹⁸. În anumite situații excepționale, cum ar fi ocuparea Moldovei de Nord de către Trupele Uniunii Polono-Lituaniene între anii 1684-1699⁹⁹, Sfatul a purtat corespundență cu substrat politico-diplomatic, militar și economic cu Sfatul și judele-primar al Bistriței¹⁰⁰.

Referitor la juzii, vatamanii din vatra și ocolul Câmpulungului, aceștia au fost subordonațivornicului de Câmpulung sau namestnicilor săi¹⁰¹, aceasta doar dacă vornicul nu se afla pe teritoriul ocolului domnesc. Aceștia au avut un rosturi administrative și de menținere a ordinii la nivelul vetrei Câmpulung, precum și la nivelul satelor¹⁰² care au aparținut din punct de vedere administrativ de ocolul domnesc eponim¹⁰³. În ceea ce-i privește pe dieci, rolul și importanța lor este de la sine înțeleasă. Aceasta în condițiile în care diecii au fost indivizi care au deținut meșteșugul scrisului și cititului. Aceștia și-au oferit serviciile scriptoricești atât vornicilor

⁹³ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 206.

⁹⁴ Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV¹, p. 691, nr. MCCLXXIV.

⁹⁵ *Ibidem*, p. 694, nr. MCCLXXVIII.

⁹⁶ Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, p. 1, nr. 1.

⁹⁷ Alexandru I. Gonța, *Satul în Moldova...*, pp. 345-346.

⁹⁸ Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, p. 4, nr. 3.

⁹⁹ Constantin Rezachevici, „Europa Centrală și Răsăriteană...”, în *Istoria românilor...*, V, p. 31.

¹⁰⁰ Nicolae Iorga, *Documente bistrițene...*, I, pp. 75-76, nr. CCCIII; Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², p. 1438, nr. MMDCLXV.

¹⁰¹ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 206.

¹⁰² Alexandru I. Gonța, *Satul în Moldova...*, pp. 125-146.

¹⁰³ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 206.

de Câmpulung, cât și namestnicilor, vameșilor și Sfatului din Câmpulung¹⁰⁴. Diecii proveneau din anumite familii din ocolul Câmpulungului și au creat, pe parcursul anilor, adevărate dinastii¹⁰⁵. Unii dintre membrii acestora ajungând să dețină importante dregătorii și rosturi administrative sau politico-diplomatice la nivelul ocolului domnesc¹⁰⁶. Un exemplu în acest sens fiind diacul și namestnicul câmpulungean Petrea Hurghiș¹⁰⁷.

¹⁰⁴Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², p. 857, nr. MDCCX.

¹⁰⁵ În acest sens, a se vedea neamul Hurghiș din Câmpulung (Teodor V. Ștefanelli, *Documente câmpulungene...*, p. 20, nr. 14).

¹⁰⁶Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², p. 857, nr. MDCCX.

¹⁰⁷*Ibidem*, p. pp. 1383-1384, nr. MMDXXXVII.

Cap. VIII.

Raporturile vornicilor de Câmpulung cu Transilvania

(Rezumatul capitolului)

Raporturile economico-comerciale, cât și cele cu substrat politco-diplomatic ale vornicilor de Câmpulung (Moldovenesc) cu Transilvania, și în special cu orașul Bistrița, au reprezentat o constantă pe parcursul veacurilor. Legăturile politico-diplomatice și economice existente între Câmpulung și orașul Bistrița¹⁰⁸ au facilitat un schimb comercial și informațional important între principatul Transilvaniei și Țara Moldovei.

Vornicii ocolului domnesc Câmpulung, alături de dregătorii aflați în subordinea lor (vameși, namestnici, Sfatul din Câmpulung, vatamani), au reușit prin eforturile depuse să echilibreze și să regularizeze raporturile dintre Țara Moldovei și Principatul Transilvaniei¹⁰⁹. Vornicii de Câmpulung, în colaborare cu Sfatul și judele-primar din orașul Bistrița, au inițiat acțiunile de urmărire, prinderea, anchetarea și pedepsire abandelor de hoți care au operat la hotarul dintre Țara Moldovei și Principatul Transilvaniei. Dregătorii din ocolul câmpulung, precum și oficialitățile din Bistrița, au încercat să readucă pe făgașul normal relațiile dintre ocolul Câmpulung și districtul Bistriței, atunci când se petreceau diverse derapaje de la cursul firesc al lucrurilor. Firește, au existat și momente tensionate între câmpulungeni și bistrițeni. Acestea au fost legate de neînțelegerile și certurile dintre locuitorii ocolului Câmpulung și al districtului Bistrița cu privire la munții de la hotarul dintre Transilvania și Moldova. Spre exemplu, în data de 18 august 1620, locuitorii din Bârgău, dorind să treacă în Moldova cu o serie de bunuri pe care le aveau spre vânzare, au fost somați decătore vornicul și vameșul de Câmpulung să plătească taxa de tranzitare a vămii domnești de pe teritoriul ocolului. Aceștia au refuzat plata vămii și „toate străjile Măriei Sale lui Vodă le rupseră și călcară poroncile împărătești și Domnului nostru”¹¹⁰.

Nu numai vornicii de Câmpulung și juzii-primari ai Bistriței s-au îngrijit ca raporturile economice și politico-diplomatice dintre Transilvania și Moldova să fie la parametri maximi. Un

¹⁰⁸ Ștefan Meteș, *Păstori ardeleni...*, pp. 5-8; Cătălina Chelcu, „Răufăcători la hotarul Moldovei...”, în *Exercițiul scrierii...*, p. 334.

¹⁰⁹ D. Ciurea, „Organizarea administrativă...”, în AIIAI, II, 1965, p. 206; Cătălina Chelcu, „Răufăcători la hotarul Moldovei...”, în *Exercițiul scrierii...*, pp. 334 – 335.

¹¹⁰ Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², p. 890, nr. MDCCLIX.

rol deosebit a fost jucat în acest sens de către domnii Moldovei și principii Transilvaniei.¹¹¹. Exemple în acest sens fiind domnii Ștefan al II-lea Tomșa¹¹², Vasile Lupu¹¹³ sau principele Mihai Apafi I-ul¹¹⁴.

¹¹¹*Ibidem*, p. 1425, nr. MMDCXXXIII.

¹¹²*Ibidem*, p. 853, nr. MDCCIV.

¹¹³ Constantin Șerban, *Vasile Lupu...*, pp. 121- 161; Eduard Baidaus, „Vasile Lupu...”, în *Domnii Țării Moldovei...*, pp. 177-178; Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², pp. 1158- 1159, nr. MMCLV.

¹¹⁴ Susana Andea, Avram Andea, „Transilvania în timpul...”, în *Istoria românilor...*, V, pp. 341-347; Eudoxiu Hurmuzaki (și colab.), *Documente...*, XV², p. 1378, nr. MMDXXIII.

BIBLIOGRAFIE

IZVOARE, EDIȚII DE DOCUMENTE ȘI CRONICI

IZVOARE INEDITE

- BAR – Colecția „Documente istorice”.
- Colecția Personală „Dimitrie Callimachi“, București.
- SJAN – Cluj, Fond „Primăria Orașului Bistrița (1224-1898)”.
- SJAN – Iași, Colecția „Documente”.
- SJAN – Suceava, Colecția „Petru Mândrilă”.
- SJAN – Suceava, Fond Personal „Nicolae Grămadă”.

IZVOARE EDITE

- ****Documente privind istoria României, A, Moldova, veacul XVI, vol. I (1501-1550); vol. II (1551-1570); vol. III (1571-1590); vol. IV (1591-1600), București, 1951; veacul XVII, vol. I (1601-1605); vol. II (1606-1610); vol. III (1611-1615); vol. IV (1616-1620); vol. V (1621-1625), București, Editura Academiei Române, 1952-1957).*
- Bălan, Teodor, *Documente bucovinene*, vol. I, (1507- 1653), Cernăuți, Institutul de Arte grafice și Editură „Glasul Bucovinei“, 1933; vol. II, (1519- 1662), Cernăuți, Institutul de Arte grafice și Editură „Glasul Bucovinei“, 1934; vol. III, (1573- 1720), Cernăuți, Editura Consiliului Eparhial al Mitropoliei Cernăuți, 1937; vol. IV, (1720- 1745), Cernăuți, Editura Mitropoliei Bucovinei, 1938; vol. V, (1745- 1760), Cernăuți, Editura Mitropoliei Bucovinei, 1939; vol. VI (1760- 1833), București, Editura Casei Școalelor și a Culturii Poporului; vol. VII, Ioan Caproșu, Dimitrie Vatamaniuc (ed.), Editura Taida, 2005; vol. VIII- IX, Ioan Caproșu, Dimitrie Vatamaniuc (ed.), , Editura Taida, 2006.
- Idem , *Câteva documente bistrițene*, Cluj-Napoca, Tipografia „Cartea Românească“, 1946.
- Idem, *Noui documente câmpulungene*, Cernăuți, Editura „Mitropolitul Silvestru“, 1929.

- Berger, Albert, (Begründet von), *Urkunden-Regesten aus dem Archiv der Stadt Bistritz in Siebenbürgen*, Mit Ioan Dordea, Ioan Drăgan und Konrad G. Gündisch, III. Band (1571-1585), Köln-Weimar-Wien, Böhlau Verlag, 1995.
- Bianu, Ioan, *Catalogul manuscriselor românești*, vol. I, București, Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1907.
- *Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva Istorică Centrală a statului*, Veronica Vasilescu, Doina Dunca-Tinculescu, Maria Soveja, vol. I-V, București, 1957- 1975.
- *Colecția achiziții noi: indice cronologic nr. 25*, vol. I-II, Marcel- Dumitru Ciucă, Mirela Comănescu, *et aliae*, București, 2002- 2005.
- *Condica lui Constantin Mavrocordat*, ediție cu introducere, note, indici și glosar alcătuită de Corneliu Istrati, vol. I-III, Iași, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza“, 2008.
- *Din tezaurul documentar sucevean. Catalog de documente, 1393-1849*, Miron, Vasile Gh., Ceaușu, Mihai-Ștefan, Irimescu, Gavril, Irimescu, Sevastița, București, 1983.
- *Documenta Romaniae Historica, A, Moldova*, vol. I (1384-1448), întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu, L. Șimanschi, București, Editura Academiei Române, 1975; vol. II (1449-1486), întocmit de L. Șimanschi *et alii*, București, Editura Academiei Române, 1976; vol. VII (1571-1584), întocmit de I. Caproșu, București, Editura Academiei Române, 2012; vol. VIII(1585-1592). Editat de I. Caproșu, București, Editura Academiei Române, 2014; vol. XVIII (1623-1625), editat de I. Caproșu și V. Constantinov, București, Editura Academiei Române, 2006; vol. XIX (1626-1628), editat de H. Chirică, București, Editura Academiei Române, 1969; vol. XX (1629-1631), editat de I. Caproșu, C. Burac, București, Editura Academiei Române, 2011; vol. XXI (1632-1633), editat de C. Cihodaru, I. Caproșu, L. Șimanschi, București, Editura Academiei Române, 1971; vol. XXII (1634), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu, L. Șimanschi, București, Editura Academiei Române, 1974; vol. XXIII (1635-1636), editat de L. Șimanschi, N. Ciocan, *et alii*, București, Editura Academiei Române, 1996; vol. XXIV (1637-1638), editat de C. Cihodaru, I. Caproșu, București, Editura Academiei Române, 1998; vol. XXV (1639-1640), editat de Nistor Ciocan, Dumitru Agache, Georgeta Ignat, Mariu Chelcu, București, Editura Academiei Române, 2003; vol. XXVI (1641-1642), editat de I. Caproșu, București, Editura Academiei Române, 2003; vol. XXVII (1634-

1644), întocmit de P. Zahariuc, Cătălina Chelcu, Marius Chelcu, *et alii*, București, Editura Academiei Române, 2005; XXVIII (1645-1646), editat de Petronel Zahariuc, Marius Chelcu, *et alii*, București, Editura Academiei Române, 2006.

- *Documente privind relațiile agrare în veacul al XVIII-lea*, vol. II, Moldova, V. Mihordea, Florin Constantiniu, Șerban Papacostea, București, Editura Academiei Române, 1961.
- *Documente privitoare la istoria economică a României. Orașe și târguri. Moldova*, seria A, vol. II, Gh. Ungureanu, Gh. Dăscălescu, M. Gheorghiu, Gh. Robu (red.), București, 1960.
- *Domeniul mănăstirilor din Bucovina în secolele XIV- XVIII. Inventar de documente*, Ceașu, Mihai- Ștefan, Chelcu, Marius, (ed.), Iași, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza“, 2007.
- *Ghibănescu, Gh., Surete și izvoade (Documente slavo-române)*, vol. I, Iași, Tipografia „Dacia” Iliescu, Grossu & Comp, 1906; vol. II, Iași, Tipografia „Dacia” Iliescu, Grossu & Comp, 1907; vol. III, Iași, Tipografia „Dacia” Iliescu, Grossu & Comp, 1907; vol. IV, Iași, Tipografia „Dacia” Iliescu, Grossu & Comp, 1908; vol. V, Iași, Tipografia „Dacia” Iliescu, Grossu & Comp, 1908; vol. VI, Iași, Tipografia „Dacia” Iliescu, Grossu & Comp, 1909; vol. VII, Iași, Tipografia „Dacia” P. & D. Iliescu, 1912; vol. XII, Iași, Atelierele grafice „Lumina Moldovei”, 1924; vol. XXII, Iași, Editura „Viața Românească” S.A., 1929; vol. XXIII (*Bașoteștii și Pomârla. Studiu genealogic și istoric*), Iași, Editura „Viața Românească” S.A., 1929; vol. XXV (*Documente kogălnicenești între 1528-1878*), Iași, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună“, 1933.
- Holban, Th., „Documente externe (1552-1561)“, în *Studii*, XVIII, 1965.
- Hurmuzaki, Eudoxiu de, (și colab.), *Documente privitoare la istoria românilor. Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelene (Bistrița, Brașov, Sibiiu)*, vol. XV, partea I, (1358 – 1600), București, Atelierele grafice Socec & Comp., Societate anonimă, 1911.
- Hurmuzaki, Eudoxiu de, (și colab.), *Documente privitoare la istoria românilor. Acte și scrisori din arhivele orașelor ardelene (Bistrița, Brașov, Sibiiu)*, vol. XV, partea a II-a, (1601- 1825), București, Atelierele grafice Socec & Comp., Societate anonimă, 1913.

- Hurmuzaki, Eudoxiu de, (și colab.), *Documente istorice privitoare la istoria românilor. Acte din secolul al XVI-lea. Domnia și viața lui Petru-Voda Șchiopul, 1517-1612*, vol. XI, București, 1900.
- Hurmuzaki, Eudoxiu de, (și colab.), *Documente privitoare la istoria românilor. Acte relative la războaiele și cuceririle lui Mihai Vodă Viteazul*, vol. XII, București, 1908.
- Iorga, Nicolae, „Încă un act privitor la tatăl lui Ioan Vodă Callimachi“, în RI, 1931.
- Idem, *Documente privitoare la familia Callimachi. (Adunate, publicate și întovărășite de o prefață)*, vol. I- II, București, Institutul de Arte Grafice și Editură Minerva, 1902-1903.
- Idem, *Documente românești din arhivele Bistriței (Scrisori domnești și scrisori private)*, partea I-II, București, Editura Librăriei Socecă & Comp, 1899- 1900.
- Idem, *Documente și cercetări asupra istoriei financiare și economice a Principatelor Române*, București, Institutul de Arte Grafice „Eminescu“, 1900.
- Idem, *Inscripții din bisericile României*, vol. I, fascicula I – fascicula 2; vol. II, București, Institutul de Arte Grafice și Editură Minerva, 1905 – 1908.
- Idem, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. I-II, București, Editura Ministerului de Instrucțiune, 1901; vol. IV, București, Editura Ministerului de Instrucțiune, 1902; vol. V, partea I, București, Editura Ministerului de Instrucțiune, 1903; vol. VI, partea II, București, Editura Ministerului de Instrucțiune, 1904; vol. VII, partea III, București, Editura Ministerului de Instrucțiune, 1904; vol. IX, București, Editura Ministerului de Instrucțiune, 1905; vol. XI, București, Editura Ministerului de Instrucțiune, 1906; vol. XVI, București, Editura Ministerului de Instrucțiune; vol. XX, București, 1911; vol. XXI, București, Editura Ministerului de Instrucțiune Publică, 1911.
- Isac, Virginia, *Catalog de documente din Arhivele Statului Iași. Moldova*, Iași, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza“, 2008.
- *Însemnări de pe manuscrise și cărți vechi din Țara Moldovei*, Vol. I – IV, Ioan Caproșu, Ioan, Elena Chiaburu (ed.), Iași, Editura Demiurg, 2008-2009.
- Marian, Simion Florea, *Condica Mănăstirii Voronețul (Vartolomei Mazerean)*, Suceava, Tipografia Societății „Bucovina“, 1900.

- Idem, *Inscripțiuni de pe manuscrise și cărți vechi din Bucovina. Inscripțiunile de pe manuscriptele și cărțile din districtul Câmpulungului*, partea I, Suceava, Societatea Tipografică Bucovineană din Cernăuți, Editura Autorului, 1900.
- *Moldova în epoca feudalismului: Recensămintele populației Moldovei din anii 1772-1773 și 1774*, vol. VII, partea 1, P. G. Dimitriev (alcătuirea, cuvânt introductiv și comentarii), P. V. Sovetov (red.), Chișinău, Editura „Știința”, 1975.
- Nicolaescu, St., *Documente slavo-române cu privire la relațiile Țării Românești și Moldovei cu Ardealul în sec. XV și XVI. Privilegiile comerciale, scrisori domnești și particulare din arhivele Sibiului, Brașovului și Bistriței din Transilvania*, București, Lito-Tipografia L. Motzătzeanu, 1905.
- Rosetti, Alexandru, *Scrisori românești din arhivele Bistriței (1592 – 1638)*, București, Editura Casa Școalelor, 1944.
- Ștefanelli, Teodor V., *Documente din vechiul ocol al Câmpulungului Moldovenesc*, București, Editura Academiei Române, 1915.
- Tocilescu, Gr. G., *534 documente slavo-române din Țara Românească și Moldova privitoare la legăturile cu Ardealul (1346-1603). Din arhivele orașelor Brașov și Bistrița în text original slav, însoțit de traducere românească tipărite la Viena în 1905-1906 în atelierele Adolf Holzhausen S^{sori}*, București, 1931.
- Ungureanu, Gh., *Familia Sion: studiu și documente*, Iași, Institutul de Arte Grafice „N. V. Ștefăniu”, 1936.

IZVOARE NARATIVE

- ****Letopisețul Țării Moldovei de la Istratie Dabija până la domnia a doua a lui Antioh cantemir (1661-1705)*, C. Giurescu, București, Atelierele grafice Socec & Co, 1913.
- Amiras, Pseudo-, *Cronica anonimă a Moldovei, 1661-1729*, București, Editura Academiei Române, 1975.
- Bezviconi, Gheorghe G., *Călători ruși în Moldova și Muntenia*, București, Institutul de Istorie Națională, 1947.

- *Bucovina în prima descriere fizico-politică: Călătorie în Carpații Dacici (1788-1789)*, Grigorovici, Radu, (ed.), Vatamaniuc, Dimitrie, (pref.), Rădăuți, Editura Septentrion, 2002.
- *Bucovina în primele descrieri geografice, istorice, economice și demografice*, Grigorovici, Radu, Vatamaniuc, D., (coord.), București, Editura Academiei Române, 1998.
- Canta, Ioan, <Vartolomei Mazereanu>, *Letopisețul Țării Moldovii de la a doua și până la a patra domnie a lui Constantin Mavrocordat voevod (1741-1769)*, Aurora Ilieș, Ioana Zmeu (ed.), București, 1987.
- Cantemir, Dimitrie, *Descrierea Moldovei/Descriptio antiqui et hodierni status Moldaviae*, București, Editura Academiei Române, 1973.
- Idem, *Despre numele Moldaviei: în vechime și azi; Istoria moldo- vlachică; Viața lui Constantin Cantemir; Descrierea stării Moldaviei: în vechime și azi*, Florentina Nicolae (ed.), Ioana Costa (trad.), Andrei Eșanu, Valentina Eșanu (pref.), în colecția *Opere Fundamentale*, Eugen Simion (coord.), București, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, 2017.
- Idem, *Despre numele Moldaviei: în vechime și azi; Istoria moldo-vlachică; Viața lui Constantin Cantemir; Descrierea Moldaviei: în vechime și azi*, Nicolae, Florentina (ed.), Costa, Ioana (trad.), Andrei Eșanu, Valentina Eșanu (stud. introd.), București, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, 2017.
- *Călători străini despre Țările Române*, Holban, Maria, (red. resp.) et alii, vol. I (1331 – 1550); vol. II (1551 – 1583); vol. III (1584 – 1595); vol. IV (1596 – 1621); vol. V (1623 – 1659); vol. VI (1652 – 1666); vol. VII. (1638 – 1683), vol. VIII (1689 – 1716), vol IX (1716 – 1768); vol. X, partea 1 (1769 – 1800); vol. X, partea II (1769 – 1800), București, Editura Științifică și Enciclopedică –Editura Academiei Române, 1968 – 2001.
- Chiparissa, Nicolae, *Istorisirea celor întâmplare în Molodva la anul 1716, în a treia Domnie a prea Înaltului, prea Strălucitului și păditului de D-deu Domn și Egemon a totă Moldovalahia, Domnul Domn Ioan Mihai Racovitză Voievod*, în *Cronicarii greci carii au scris despre români în epoca fanariotă*, Constantin Erbiceanu (ed.), București, Tipografia Cărților Bisericești, 1888.

- *Cronica Ghiculeștilor. Istoria Moldovei între anii 1695-1754*, Nestor Camarino, Ariadna Camarino-Cioran, București, Editura Academiei Române, 1965.
- Dudaș, Florian, *Ediția princeps a cărții lui Dimitrie Cantemir „Descrierea Moldovei”*: *Beschreibung der Moldau, Hamburg, 1769-1770. Studiu bibliologic și Ediție anastatică*, Oradea, Editura Lumina, 2013.
- Hacquet, Baltazar, *Hacquet’s neueste physikalisch-politische Reisen in den Jahren 1788 und 1789 durch die Dacischen und Sarmatischen oder nördlichen Karpathen*, vol. I-II, Nürnberg, 1790.
- Kogălniceanu, Enaki, *Letopiseșul Țerei Moldovei de la domniea înteiu și pâne la a patra domnie a lui Constantin Mavrocordat V.v.*, în *Cronicele Romaniei sau Letopiseșele Moldaviei și Valahiei*, tom. III, Michail Kogălniceanu (ed.), a II-a ediție, București, Imprimeria Națională, 1874.
- Idem, *Letopiseșul Țării Moldovii de la domnia întâi și până la a patra domnie a lui Constantin Mavrocordat Voievod (1733-1744)*, Aurora Ilieș, Ioana Zmeu (ed.), București, 1987.
- *Marii cronicari ai Moldovei: Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Costin și Ion Neculce*, Gabriel Ștrempel (ed.), București, Editura Academiei Române – Editura Univers Enciclopedic, 2003.
- Muste, Pseudo-Nicolai, *Letopiseșul Țerei Moldovei de la domnia lui Istratie Dabija v.v. până la a treia domnie a lui Mihai Racoviță v.v.*, în *Cronicele Romaniei sau Letopiseșele Moldaviei și Valahiei*, tom. III, Michail Kogălniceanu (ed.), a II-a ediție, București, Imprimeria Națională, 1874.
- Neculce, Ioan, *Letopiseșul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, Gabriel Ștrempel (ed.), București, Editura Minerva, 1982.
- Idem, *Letopiseșul Țării Moldovei de la Dabija vodă până la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat și O samă de cuvinte*, în *Marii cronicari ai Moldovei: Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Costin și Ion Neculce*, Gabriel Ștrempel (ed.), București, Editura Academiei Române – Editura Univers Enciclopedic, 2003.
- Panaitescu, Petre P., *Călători poloni în Țările Române*, București, Editura „Cultura Națională”, 1930.

- Philipide, Dimitrie Daniel, *Istoria României*, tomul I, partea I, Leipzig, 1816, traducere, studiu introductiv și note de Cicanci, Olga, București, Editura Pegasus Press, 2004.
- Sion, Paharnicul Constantin, *Arhondologia Moldovei: amintiri și note contimporane*, Gh. Ghibănescu (pref.), Iași, Tipografia Buciumului Român, 1892.
- Ureche, Grigore, *Letopiseșul Țării Moldovei, de când s-au descălecat țara și de cursul anilor și de viața domnilor care scrie de la Dragoș Vodă până la Aron Vodă*, în *Marii cronicari ai Moldovei: Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Costin și Ion Neculce*, Gabriel Ștrempel (ed.), București, Editura Academiei Române – Editura Univers Enciclopedic, 2003.
- Uricarul, Axinte <Vasile Buzilă>, *Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei*, vol. I-II, Gabriel Ștrempel (ed.), București, Editura Minerva, 1993-1994.

DICȚIONARE, ENCICLOPEDII, ATLASE

- *** *Glosar de termeni și expresii din documentele latine privind istoria medie a României*, Cluj-Napoca, 1965.
- Bujor, I. I., Chiriac, Fr., *Gramatica limbii latine*, ediția a II-a cu întregiri substanțiale, București, Editura Științifică, 1971.
- Bulgăre, Gh., Constantinescu-Dobridor, Gh., *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, București, Editura Saeculum I.O., 2000.
- Crăcea, Elena, *Dicționar latin-român, român-latin*, București, Editura Steaua Nordului, 2015.
- *Dicționar al științelor speciale ale istoriei. Arhivistică, cronologie, diplomatică, genealogie, heraldică, paleografie, sigiliografie*, Ionel Gal (coord.), București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982.
- *Dicționarul domnilor Țării Românești și ai Moldovei*, Vasile Mărculeț (coord.), București, Editura Meronia, 2009.
- *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Alexandra Teodorescu, Leon Volovici, Remus Zăstroiu, București, Editura Academiei Române, 1979.
- Edroiu, Nicolae, *Scrierea chirilică românească*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2013.

- *Glosar de latină medievală a documentelor care ilustrează istoria Transilvaniei, Moldovei și Munteniei*, Susana Andea (coord.), București, Editura Academiei Române, 2010
- Gonța, Alexandru I., *Documente privind Istoria României, A, Moldova, Veacurile XIV-XVII (1384- 1625): Indicele numelor de locuri*, I. Caproșu (ed.), București, Editura Academiei Române, 1990.
- Idem, *Documente privind istoria României, A, Moldova, Veacurile XIV- XVII (1384- 1625): Indicele numelor de persoane*, I. Caproșu (ed.), București, Editura Academiei Române, 1995.
- *Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, Ovid Sachelarie, Nicolae Stoicescu (coord.), București, Editura Academiei Române, 1988.
- Iosep, Ioan, Ursu, Constantin-Emil, Palagheanu, Simona-Maria, *Cele dintâi hărți ale Bucovinei: o retrospectivă necesară: Schița Bucovinei (1773), Harta generală a Bucovinei (1774), Schița ridicării Bucovinei compusă din 71 secțiuni (1775) / Die ersten Karten des Bukowina: ein notwendiger Rückblick: Skizze der Bukowina (1773), General Carte der Bukowina (1774), Brouillons der Bukowiner Aufnahme Bestehend in 71 Sectionen (1775)*, Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2013.
- *Istoria României în date*, Dinu C. Giurescu (coord.), București, Editura Enciclopedică, 2007.
- Lietzmann, D. Hanz, *Zeitrechnung der römischen Kaiserzeit, des Mittelalters und der Neuzeit für die Jahre 1 – 2000 nach Chr.*, Berlin-Leipzig, 1934.
- Lungu, Radu, *Domnitori și principii ai Țărilor Române. Cronologie ilustrată*, București, Editura Paidea, 2010.
- Matei, Virgil, *Dicționar de maxime, reflecții, expresii latine comentate*, ediția a II-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2013.
- Idem, *Gramatica limbii latine cu exerciții aplicative și cheia acestora*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2014.
- Nacu, Andrei, *Atlas istoric al Bucovinei*, București, Editura Academiei Române, 2018.
- Nagy, Iván, *Magyarország családai cimerekkel és nemzékrendi táblákkal*, vol. IX, Pesta, 1862.

- Popescu-Spineni, Marin, România în izvoarele geografice și cartografice. Din antichitate până în pragul veacului nostru, București, Editura științifică și enciclopedică, 1978.
- Rădulescu, Mihai Sorin, *Genealogia românească. Istoric și bibliografie*, Brăila, Editura Istros, 2000.
- Rusu, Dorina N., *Dicționarul membrilor Academiei Române (1866-2010)*, ediția a IV-a, revăzută și adăugită, București, Editura Enciclopedică, 2010.
- Sasu, Aurel, *Dicționarul biografic al literaturii române*, vol. I-II, Pitești, Editura Paralela 45, 2006.
- Satco, Emil, Niculică, Alis, *Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții*, vol. I (A-F); vol. II (G-O); vol III (P-Z), Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2018.
- Stahl, Henri, Bogdan, Damian P., *Manual de paleografie slavo-română*, București, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, 1936.
- Stoicescu, Nicolae, *Cum măsurau strămoșii. Metrologia medievală pe teritoriul României*, cu o introducere despre metrologie de Acad. Em. Condurachi, București, Editura Științifică, 1971.
- Idem, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, București, Editura Enciclopedică Română, 1971.
- Idem, *Lista marilor dregători moldoveni (1384-1711)*, extras din AIIAI, VIII, 1971, Iași, Editura Academiei Române, 1971.
- Idem, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974.
- Sturdza, Mihai-Dimitrie, *Dictionnaire historique et généalogique des grandes familles de Grèce; d'Albanie et de Constantinople*, Paris, Editura Chez l'auteur, 1983.
- Suci, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, A-N, București, Editura Academiei Române, 1967; vol. II, Localități dispărute, București, Editura Academiei Române, 1968.
- Ungureanu, Constantin, Pavel, Călin, *Atlasul etno-lingvistic și confesional al Bucovinei: (1774- 2002)*, Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2018.

ISTORIOGRAFIE

SINTEZE

- Bărbulescu, Mihai; Deletant, Dennis; Hitchins, Keith; Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, ediție revăzută și adăugită, București, Editura Corint Educațional, 2014.
- Bendella, Teofil, *Die Bucovina im Königreiche Galizein*, Viena, 1845.
- *Domnii Țării Moldovei: studii*, Dragnev, Demir (coord.), Chișinău, Editura Civitas, 2005.
- Giurescu, Constantin C., *Istoria românilor. De la moartea lui Mihai Viteazul până la sfârșitul Epocii Fanariote (1601-1821)*, vol. III, partea I, partea a II-a, Dinu C. Giurescu (ed.), București, Editura All Educațional, 2007.
- Iorga, Nicolae, *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea. Epoca lui Dimitrie Cantemir, epoca lui Chesarie Râmnic*, Barbu Theodorescu (ed.) , vol. I, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1969.
- Idem, *Istoria românilor. Vitejii*, vol. V, volum îngrijit de Constantin Rezachevici, București, Editura Enciclopedică, 2014.
- *Istoria României. Compendiu*, Pop, Ioan-Aurel, Bolovan, Ioan, (coord.), Cluj-Napoca, Academia Română – Centrul de Studii Transilvane, 2007.
- *Istoria românilor. O epocă de înnoiri în spirit european (1601- 1711/1716)*, vol. V, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Virgil Câdea, Constantin Rezachevici, Nicolae Edroiu (coord.), București, Editura Enciclopedică, 2012.
- *Istoria românilor. Românii între Europa Clasică și Europa Luminilor (1711–1821)*, vol. VI, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Paul Cernovodeanu, Nicolae Edroiu (coord.), București, Editura Enciclopedică, 2012.
- *Istoria Transilvaniei*, Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, Magyari András (coord.), vol. I (până la 1541); vol. II (de la 1541 până la 1711); vol. III (de la 1711 până la 1918), ediția a III-a, Cluj-Napoca – Deva, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane – Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2016.

MONOGRAFII, EDIȚII CRITICE, CULEGERI DE STUDII

- ****Studii cu privire la Ștefan cel Mare*, București, Editura Academiei Române, 1956.
- Agapie, Bogdan Gh., *Problema jurătorilor români: studiu critic de drept vechi românesc*, Iași, 1939.
- Amăruitei, Mihai-Cristian, *Grigore al III-lea Ghica. Cronica unui principe din secolul al XVIII-lea*, Iași, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza”, 2017.
- Andreescu, Constantin I., Constantin A. Stoide, *Ștefăniță Lupu, domn al Moldovei: (1659-1661)*, București, M.O. Imprimeria Națională, 1938.
- Ardelean, Florin Nicolae, *Organizarea militară în Principatul Transilvaniei (1541-1691): Comitate și domenii fiscale*, prefață de Ioan-Aurel Pop, Cluj-Napoca, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, 2019.
- Atanasiu, Mihai-Bogdan, *Din lumea cronicarului Ion Neculce: studiu prosopografic*, Iași, Editura Universității „Alexandru- Ioan Cuza“, 2015.
- Bacalov, Sergiu, *Boierimea Țării Moldovei la mijlocul secolului al XVII-lea – începutul secolului al XVIII-lea. Studiu istorico-genealogic*, Chișinău, Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Istorie, Stat și Drept, 2012.
- Idem, *Despre satele Milești: Neamurile boierești Milesco și Milici. Studiu istorico-genealogic*, Chișinău, 2012.
- Bălan, Teodor, *Din istoricul Câmpulungului Moldovenesc*, București, Editura Științifică, 1960.
- Idem, *Vornicia în Moldova*, Cernăuți, Institutul de arte grafice și Editură „Glasul Bucovinei”, 1931.
- Bălcescu, Nicolae, *Despre starea soțială a muncitorilor plugari în Principatele Române în deosebite timpuri*, în Nicolae Bălcescu, *Opere. Studii și articole*, vol. I, București, Editura Academiei Române, 1953.
- Bejenaru, N. C., *Ștefan Tomșa II (1611-1616; 1621-1623) și rivalitatea turco-polonă pentru Moldova*, Iași, Institutul Modern de Arte Grafice Ștefănoiu & Ștairman, 1926.
- Bilețchi-Albescu, Ioan, *Din trecutul Câmpulungului Moldovenesc*, Cuvânt înainte de George Ungureanu, Câmpulung Moldovenesc, 1948, pp. 232- 250. – text manuscris,

Câmpulung Moldovenesc, Biblioteca Municipală „Câmpulung Moldovenesc“, nr. inv. 208.941.

- Bogdan, Damian P., *Despre jurători și două răvașe din secolul XVI*, București, Editura Cartea Românească, 1939.
- Brătianu, Gheorghe I., *Sfatul domnesc și adunarea stărilor în Principatele Române*, București, Editura Enciclopedică, 1995.
- Bucșoaia: locuri și oameni, Ion Netea (coord.), Gura Humorului, Editura SMArt, 2016.
- Bulat, T. G., „O danie domnească urmată de o insurecție țărănească în munții Sucevei și o jurisprudență a Divanului Moldovei în anul 1800“, în *Abas*, III, 3, 1931.
- Camer, Dan, *Mazilii și răzeșii din Bucovina: Studiu istoric și statistic elaborat pe baza materialelor recensămintelor moldovenești din anii 1772- 1773 și 1774*, Academia Română – Institutul „Bucovina”, Buzău, Editura „Omega”, 2009.
- Ceaușu, Mihai-Ștefan, *Un iluminist bucovinean: boierul Vasile Balș (1756-1832)*, Iași, Editura Junimea, 2007.
- Cernat, Ion, Lazarovici, Elena, *600 de ani de istorie ai satului Vama. Studii și schițe monografice*, Iași, Editura PIM, 2002.
- Cernovodeanu, Dan, *Știința și arta heraldică în România*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.
- Chelcu, Cătălina, *Pedeapsa în Moldova între normă și practică. Studii și documente*, Iași, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza”, 2015.
- Eadem, *Cultura scrisă în limba română în Moldova la mijlocul secolului al XVII-lea. Contribuții*, Iași, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza”, 2016.
- Chelcu, Marius, *Istoria orașelor din Moldova de la jumătatea secolului al XVI-lea până la jumătatea secolului al XVIII-lea: studii și documente*, Iași, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza”, 2015.
- Chindriș, Ioan, Iacob, Niculina, *Ioan Budai-Deleanu în mărturii antologice*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2012.
- Ciobanu, Veniamin, *La cumpăna de veacuri. Țările române în contextul politicii poloneze la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea*, Iași, Editura Junimea, 1991.

- Idem, *Politică și diplomație în secolul al XVII-lea: Țările române în raporturile polono-otomano-habsburgice (1601-1634)*, București, Editura Academiei Române, 1994.
- Idem, *Țările Române și Polonia. Sec. XIV-XVI*, București, Editura Academiei Române, 1985.
- Ciohodaru, Constantin, *Alexandru cel Bun (23 aprilie 1399 – 1 ianuarie 1432)*, Iași, Editura Junimea, 1984.
- Constantiniu, Florin, *Constantin Mavrocordat- reformatorul*, ediția a II-a, București, Editura Enciclopedică, 2015.
- Constantinov, Valentin, *Țara Românească și Țara Moldovei în timpul domniilor lui Radu Mihnea*, Iași, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza”, 2007.
- Dan, Dimitrie, *Mănăstirea Sucevița*, București, Tipografia Bucovina, 1913.
- Dârdală, Ionel, *Istoria Câmpulungului Moldovenesc din cele mai vechi timpuri până la Marea Unire*, Câmpulung-Moldovenesc, Editura Fundației Culturale „Alexandru Bogza”, 2006.
- Diaconescu, Emil, *Vechi drumuri moldovenești. Contribuții în legătură cu luptele lui Ștefan cel Mare pentru ocuparea domniei*, Iași, Institutul de Arte Grafice „Brawo“, 1939.
- *Dinastia Cantemireștilor: (sec. XVII – XVIII)*, Eșanu, Andrei (coord.), Chișinău, Întreprinderea Editorial- Poligrafică „Știința“, 2008.
- Dinu, Tudor, *Dimitrie Cantemir și Nicolae Mavrocordat. Rivalități politice și literare la începutul secolului XVIII*, cuvânt înainte de Giorgios Dion. Poukamisas, București, Editura Humanitas, 2011.
- Edroiu, Nicolae, *Plugul în Țările Române (Până în sec. al XVIII-lea)*, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2017.
- Filitti, I. C., *Proprietatea solului în Principatele române pînă la 1864*, București, Institutul de Arte Grafice „Bucovina“, 1935.
- Francis, Alex-Drace, *Geneza culturii române moderne. Instituțiile scrisului și dezvoltarea identității naționale*, București, Editura Polirom, 2016.
- Georgescu, Vlad, *Ideile politice și iluminismul în Principatele Române (1750-1831)*, București, Editura Academiei Române, 1972.

- Ghibănescu, Gh., *Başoteşii şi Pomârla (Studiu genealogic şi istoric)*, Iaşi, Viaţa Românească – Editura Casei Şcoalelor, 1929.
- Giurescu, Constantin C., *Târguri sau oraşe şi cetăţi din secolul al X-lea până la mijlocul secolului al XVI-lea*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997
- Giurescu, Constantin, *Studii de istorie socială: Vechimea rumâniei în Ţara Românească şi legătura lui Mihai Viteazul, Despre rumâni, Despre boieri*, ediţia a doua revăzută şi adăugită de Giurescu, Constantin C., Bucureşti, Editura „Universul“, 1943.
- Gonţa, Alexandru I., *Legăturile economice dintre Moldova şi Transilvania în secolele XIII-XVII*, ediţie, prefaţă şi indice de I. Caproşu, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1989.
- Idem, *Satul în Moldova medievală. Instituţiile*, ediţia a II-a, Iaşi, Editura panfilius, 2011.
- Gorovei, Ştefan S., *Întemeierea Moldovei: probleme controversate*, ediţia a II-a adăugită, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru-Ioan Cuza”, 2015.
- Idem, Székely, Maria Magdalena, *Princeps omni laude maior: o istorie a lui Ştefan cel Mare*, Suceava, Editura Muşatinii, 2005.
- Grecianu, Ştefan D., *Genealogiile documentate ale familiilor boiereşti*, Vol. I, Bucureşti, Tipografia „Cooperativa“, 1913.
- Grigoraş, Nicolae, *Instituţii feudale din Moldova. Organizarea de stat până la mijlocul sec. al XVIII-lea*, vol. I, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1971.
- Hurmuzaki, Eudoxiu de, *Noth und Hilferuf der Gemeiden des Moldauisch-Campulunger Okols in der Bukowina*, Wien, Mechitaristen Buchdruckerei, 1861.
- *Idées politiques et mentalités; en Pologne et en Roumanie entre l’Orient et l’Occident (XVIII^e – XX^e siècles)*, *Colloque de la commission d’Historiens Roumains et Polonais*, Gheorghe Platon, Veniamin Ciobanu (coord.), Bucarest 25-26 septembre 2001, Cluj-Napoca, Presses Universitaires de Cluj, 2002.
- Iorga, Nicolae, *Conferinţe bucovinene*, Bucureşti, Tipografia „Cultura Neamului Românesc”, 1919.
- Idem, *Domnii români după portrete şi fresce contemporane*, Sibiiu, Editura şi Tiparul Krafft & Drotleff S. A. pentru arte grafice, 1930.
- Idem, *Istoria românilor în chipuri şi icoane*, Vol. I-II, Bucureşti, Editura Librăriei Socec & Co.

- Idem, *Istoria românilor prin călători până la jumătatea secolului al XVII-lea*, vol. I, București, Tipografia „Neamul Românesc“, 1920.
- Idem, *Istoria românilor prin călători*, vol. I (*Până la jumătatea veacului al XVI-lea*), vol. II (*De la jumătatea veacului al XVII-lea până la 1800*), vol. III, ediția a II-a adăugită, București, Editura Casei Școalelor, 1928 – 1929.
- Idem, *Portretele doamnelor române/ Portretes des princesses roumaines*, București, 1937.
- Istrati, Corneliu, *Săteni și stăpâni în munții Moldovei: la răscruce de veacuri*, Iași, Editura Universității „Alexandru- Ioan Cuza“, 2013.
- Lecca, Octav-George, *Famiile boerești române: istoric și genealogie (Dupe isvoare autentice)*, București, Institutul de Arte Grafice și Editura „Minerva“, 1899.
- Magina, Livia, *Instituția judeului sătesc în Principatul Transilvaniei*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2014.
- Mareci, Harieta, *Teodor Bălan (1885 – 1972). Viața și opera*, Iași, Editura Junimea, 2003.
- Meteș, Ștefan, *Activitatea istorică a lui Nicolae Iorga*, București, Editura „Pavel Suru“, 1921.
- Idem, *Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII-XX*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.
- Idem, *Note despre zugravii bisericilor române în veacul XV-XIX*, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1932.
- Idem, *Păstori ardeleni în Principatele-Române*, Cluj, Institutul de arte grafice „Ardealul“, 1925.
- Mureșan, Florin Valeriu, *Satul românesc din nord-estul Transilvaniei la mijlocul secolului al XVIII-lea*, Cluj-Napoca, Institutul Cultural Român, Centrul de Studii Transilvane, 2005.
- Panaitescu, Petre P., *Contribuții la istoria culturii românești*, Silvia Panaitescu (ed.), Dan Zamfirescu (pref.), București, Editura Minerva, 1971.
- Idem, *Contribuții la opera geografică a lui Dimitrie Cantemir*, București, 1928.
- Idem, *Dimitrie Cantemir. Viața și opera*, București, Editura Academiei Române, 1958.

- Idem, *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova. Orânduirea feudală*, București, Editura Academiei Române, 1964.
- Papadopol-Calimah, Alexandru, *Despre Gheorghe Ștefan Voevod. Domnul Moldovei*, București, Tipografia Academiei Române (Laboratorii Români), 1886.
- Petriceicu-Hașdeu, Bogdan, *Cuvente den bătrâni*, texte alese și note de J. Byck, București, Editura Cultura Națională, 1937.
- Pop, Ioan-Aurel, *Instituții medievale românești. Adunări cneziale și nobiliare (boierești) din Transilvania în secolele XIV-XVI*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1991.
- Prisacaru, Ana-Maria, *Toponimia românească din Bucovina habsburgică (actualele teritorii românești). Germanizare și reromânizare*, prefață de Mircea Ciubotaru, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2015.
- Racoviță-Cehan, M., *Familia Racoviță-Cehan. Genealogie și istorie*, București, Imprimeria Națională București, 1942.
- Răteu, Ileana-Maria, *Teodor Bălan, istoric și arhivist al Bucovinei (1885 – 1972)*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2013.
- Rosetti, Alexandru, *Limba română în secolul al XVI-lea*, București, Editura Cartea Românească, 1932.
- Rosetti, Radu, *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova. De la origini până la 1884*, tom. I, București, Atelierele grafice Socec & Co, Societate Anonimă, 1907.
- Rusan, Dumitru, Zahaniciuc, Marcel, *Zona etnografică Câmpulung Moldovenesc*, Câmpulung Moldovenesc, Muzeul „Arta Lemnului“, 1996.
- Rusu, Gabriel-Virgil, *Mundus malefactorum: studii și cercetări privind criminalitatea în Transilvania medievală și premodernă*, Zalău, Caiete Silvane, 2018.
- Sava, Igor, *Domeniul mănăstiresc în Țara Moldovei în a doua jumătate a secolului al XIV-lea – secolul al XVI-lea*, Chișinău, Editura Pontos, 2012.
- Sfârghiu, Vasile, Sfârghiu, Otilia, *Câmpulungul Moldovenesc: confesiuni, locașuri de cult și slujitori ai acestora*, Botoșani, Editura Axa, 2007.
- Stahl, H. H., *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*. vol. I. *Confederații de ocol, structuri teritoriale și tehnici agricole*, vol. II. *Structura internă a satelor devălmașe*, vol. III. *Procesul de aservire feudală a satelor devălmașe*, București, Editura Academiei Române, 1958-1965.

- Stoicescu, Nicolae, *Constantin Șerban*, București, Editura Militară, 1990.
- Idem, *Curteni și slujitori: contribuții la istoria armatei române*, București, Editura Militară, 1968.
- Idem, *Sfatul domnesc și marii dregători din Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, București, Editura Academiei Române, 1968.
- Idem, *Unitatea românilor în Evul Mediu*, București, Editura Academiei Române, 1983.
- Ștefan Ștefănescu. *Scrieri istorice*, Bogdan-Alexandru Halic (ed.), București, Editura Academiei Române, 2014.
- Ștefanelli, Teodor V., *Istoricul luptei pentru drept în Ținutul Câmpulungului Moldovenesc*, București, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, 1915.
- Toma, Iorgu G., *Monumentul „Stâlpul lui Vodă” din Vamă*, Cernăuți, 1923.
- Turcu, Constantin, *Știri noi despre pretendentul domnesc Alexandru Davidel*, Iași, 1948.
- Vatamaniuc, Dimitrie, *Bucovina între Occident și Orient. Studii și documente*, Ștefănescu, Ștefan, (pref.), București, Editura Academiei Române, 2006.
- *Viața feudală în Țara Românească și Moldova (sec. XIV-XVII)*, V. Costăchel, P.P. Panaitescu, A. Cazacu (coord.), București, Editura Științifică, 1957.
- Wickenhauser, Francisc Adolf, *Die Urkunden des Klosters Moldawiza, Druk von Rudolf Eckhardt*, Wien, 1862.
- Xenopol, A. D. , *Istoria și genealogia casei Callimachi*, București, Tipografia Curții Regale, 1897.
- Idem, *Istoria românilor din Dacia Traiană. De la Matei Basarab și Vasile Lupu până la Constantin Brâncoveanu: 1633-1689*, vol. VII, Iași, Editura Librăriei Școalelor „Frații Șaraga”, 1896.
- Zahariuc, Petronel, *Țara Moldovei în vremea lui Gheorghe Ștefan voievod (1653-1658)*, Iași, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza”, 2003.
- Zup, Iulia-Elena, *Traducerile legislației austriece în Bucovina habsburgică (1775-1918)*, Iași, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza”, 2015.

STUDII ȘI ARTICOLE

- *** „Inscripția de pe Stîlpul lui Vodă în Vamă“, în RP, 11, 1887.
- Alexandrescu-Dersca Bulgaru, M.M., „Dimitrie Cantemir, istoric al Imperiului Otoman“, în Studii, 5, 1973.
- Bacalov, Sergiu, „‘Republica’ Codrul Tigheciului. Localizare, statut, populație“, în *„Moldova între tradiție și actualitate”*. Conferință științifică dedicată jubileului de 300 de ani de la înscăunarea lui Dimitrie Cantemir, Chișinău, Universitatea de Stat din Tiraspol, 2010.
- Idem, „Giosenii” (Josenii) sau boierimea din Țara de Jos a Moldovei (secolul al XVI-lea – începutul secolului al XVIII-lea)“, în *Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a tinerilor cercetători*, vol. I, Secția Istorie, Ediția a V-a, 31 martie 2011, *Consolidarea și dezvoltarea statului de drept în contextul integrării europene*, Chișinău, 2011.
- Bălan, Teodor, „Conflictul pentru muntele Suhard între Moldova și Transilvania“, în *Fraților Alexandru și Ion I. Lăpedau la împlinirea vârstei de 60 de ani*, București, Monitorul Oficial – Imprimeria Națională, 1936.
- Bogdan, Damian P., „Despre jurători“, în RA, III², 8-9, 1939.
- Calimach, Alexandru, „Originea lui Ioan Calimach, Domnul Moldovei“, în „Arhiva“, VI, an. 6, 5-6, 1895.
- Candu, Teodor, „Date privitoare la originile orheiene ale neamului boierilor Călmașu-Callimachi și legăturile cu neamul mazililor Panăș-Calmăș“, în *Acta Moldaviae*, IX, 2017.
- Chelcu, Cătălina, „Răufăcători la hotarul Moldovei cu Transilvania în acte românești din secolul al XVII-lea“, în *Exercițiul Scrierii în Transilvania medievală și premodernă/ Literacy Experiences concerning Medieval and Early Modern Transylvania*, Andea, Susana, Dincă, Adinel-Ciprian, Cluj-Napoca – Gatineau, Argonaut Publishing-Symphologic Publishing.
- Chiaburu, Elena, „Interpretări noi cu privire la originea și numele lui Gavriil Bănulescu (Bodoni)“, în „Tyragetia”, (s.n.), VIII [XXIII], 2, 2014.

- Idem, „Originea și numele mitropolitului Gavriil Bănulescu Bodoni“, în *Biserica ortodoxă din interfluviul pruto-nistean (1813- 2013). Simpozion științific internațional, 14- 15 octombrie 2013*, Moșin, Pr. Dr. Octavian, Gumenâi , Conf. Univ. Dr. Ion (coord.), Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, Centrul de Studii Imperiale Chișinău- Oradea, 2013.
- Cioculescu, Șerban, „Glosse arhondologice“, în RL, VII, 1974.
- Idem, „La reeditarea „Arhondologiei Moldovei“, în RL, VII, 1974.
- Ciohodaru, Constantin, „Câteva constatări în legătură cu proprietatea feudală și situația țărănimii din Moldova în a doua jumătate a sec. al XV-lea“, în SCȘI, XII, 1, 1961.
- Idem, „Judecia și cnezatul în Moldova“, în AȘUI, XI, 1965.
- Ciurea, D., „În legătură cu problema monopolului feudal în Moldova“, în AIIAI, X, 1964.
- Idem, „Organizarea administrativă a statului feudal Moldova“, în AIIAI, II, 1965.
- Cuțui, Alexandrina, „Monumentul „Stâlpul lui Vodă“ din satul Vama, județul Suceava“, în *Monumentul - tradiție și viitor*, Lefter, Lucian-Valeriu, Ichim, Aurica, Iftimi, Sorin (coord.), Iași, Editura Doxologica, 2011.
- Dumitrescu, Horia, „Un putnean pe tronul Moldovei: Ștefan Tomșa al II-lea (1611-1615, 1621-1623)“, în CV, XI, 2011.
- Goldenberg, Samuil, „Comerțul, producția și consumul de postavuri de lână în Țările Române (sec. XIV-jumăt. sec. XVII)“, în Studii RdI., 24, 5, 1971.
- Gorovei, Ștefan S., „Contribuții la genealogia familiilor Tăutu și Callimachi“, în AȘUI (s.n.), LIX, 2013.
- Idem, „Contribuții la genealogia familiilor Tăutu și Callimachi“, în AȘUI (s.n.), LIX, 2013.
- Idem, „Cronici de familii. Kogălniceni“, în MI, XI, 7.
- Idem, „Epigrafie, genealogie, istorie. Noi contribuții“, în SMIM, XXXI, 2013.
- Idem, „Genealogie dinastică: familia lui Alexandru vodă Lăpușeanu“, în AȘUI (s.n.), LX, 2014.

- Idem, „Movileștii. Izvoare și interpretări“, în *Retrospecții medievale. In honorem Professoris emeriti Ioan Caproșu*, Victor Spinei, Laurențiu Rădvan, Arcadie M. Bodale (ed.), Iași, Editura Universității „Alexandru-Ioan Cuza”, 2014.
- Idem, „Nicolae (Milescu) spătarul. Contribuții biografice“, în AIIAI, Iași, XXI, 1984.
- Idem, „Un episod din „recuperarea“ Bizanțului: prima „operă“ a spătarului Nicolae „Milescu“, în AIIAI, 1985, XXII.
- Grămadă, Nicolae, „Vechile peceți sătești bucovinene (1783- 1900), în CC, X, 1936-1939.
- Guriță, Ioan-Augustin, „Completări, adăugiri și îndreptări la biografiile unor membri ai familiei Callimachi“, în AȘUI, (s.n.), tom LX, 2014.
- Iftimi, Sorin, „Colecția de portrete a familiei Callimachi (secolele XVIII- XIX)“, în CI (s.n.), XXXVI, 2017.
- Idem, „Emblemele sigiliilor sătești ca izvor pentru elaborarea stemelor comunale“, în AMEM, 3, 2003.
- Iosep, Ioan, „Ocolul Câmpulungului (Moldovenesc) în secolele XVII- XVIII: (Reconstituire după izvoare documentare, toponimice și cartografice)“, în CC (s.n.), 2 (12), 1996.
- Kirileanu, Gh. T., „Hotarnica răzeșilor dorneni“, în „Apostolul”, Piatra Neamț, 1941.
- Kochanowski, Josef, „Das Tartarendenkmal bei Wama“, în *Mitteilungen der 3 Sektion der k. k. Zentral-Kommission zur Erforschung der Kunst historischen Denkmale*, 1876.
- Lazăr, Mihai, „Aspecte privind relațiile dintre stăpânii de moșii și țărani în Moldova (Secolul al XVIII-lea)“, în CCS, 12, 2006.
- Lefter, Lucian-Valeriu, „Răzeși și legende. Imagine și document“, în *Putna. Ctitorii ei și lumea lor*, București, Oscar Print, 2011.
- Idem, „Stăpânirea funciară în ținutul Tigheciului. Realitate documentară și ficțiune istoriografică“, în *Pro Basarabia – repere istorice și naționale*, Ghenghea, Mircea-Cristian, Atanasiu, Mihai-Bogdan, (coord.), Iași, 2007.
- Idem, „Răzeșii din Dăneștii Vasluiului: Flondor și Ciudin“, în Prutul (s.n.), VII (XVI), 1 (59), 2017.
- Pascu, George, „Note despre Cantemir (Descrierea Moldovei)“, în RCT, 4, 1928.

- Pascu, Ștefan, „Relațiile economice dintre Moldova și Transilvania în timpul lui Ștefan cel Mare“, în ****Studii cu privire la Ștefan cel Mare*, București, Editura Academiei Române, 1956.
- Pippidi, Andrei, „A l' époque de l' union de Brest“, în *Idées politiques et mentalités; en Pologne et en Roumanie entre l'Orient et l'Occident (XVIII^e – XX^e siècles)*, Colloque de la commission d'Historiens Roumains et Polonais, Gheorghe Platon, Veniamin Ciobanu (coord.), Bucarest 25-26 septembre 2001, Cluj-Napoca, Presses Universitaires de Cluj, 2002.
- Pop, Ioan-Aurel, „Considerații statistico-istorice asupra fondului documentar din arhiva orașului Bistrița între anii 1590-1601“, în Potaissa, II, 1980.
- Romstorfer, Karl A., „Die Kirchenbauten in der Bukowina“, în MHD, XXII, 1896.
- Idem, „Das Tartarendenkmal bei Wama“, în *Mitteilungen der k. k. Zentral-Kommission zur Erforschung der Kunst historischen Denkmale*, XIX, Wien, 1893.
- Sabău, Ion, „Relațiile politice dintre Moldova și Transilvania în timpul lui Ștefan cel Mare“, în ****Studii cu privire la Ștefan cel Mare*, București, Editura Academiei Române, 1956.
- Sabol, Harieta Mareci, „Din arhiva lui Teodor Bălan (IV)“, în CCS (s.n.) 12, 2006.
- Sion, G., „Istoria unui monument“, în Rr, 1862.
- Stoide, Constantin A., „Despre Alexandru Davidel“, în RIR, XIV, 1944.
- Șerban, Constantin, „Karl Adolf Romstorfer (1854-1917)“, în CCS, 2, 1996.
- Ștefanelli, T. V. <Ștefanelli, Teodor V.>, „Un document privitor la originea câmpulungeană a lui Teodor Calmășul“, în „Arhiva“, VII, 7, 11-12, 1896.
- Idem, „Originea lui Ioan Teodor Calimach (Calmășul)“, în „Arhiva“, VII, 1896, 7-8.
- Idem, „Originea câmpulungeană al lui Gavril, Mitropolitul Kievului“, în AARMSI, XXIII, 1900-1901.
- Idem, „Stâlpul lui Mihaiu Racovița Vv. în Bucovina“, în AARMSI, XXXVI, 1913-1914.
- Țugui, Pavel, „Populația Bucovinei între anii 1772- 1774“, în „Academica“, II, 4 (16), 1992.
- Idem, „Teodor V. Ștefanelli la început de drum“, în AnBu, IV, 1,1997.
- Idem, „Ținutul Cernăuților: date istorice și demografice“, în „Steaua“, 3-4, 1993.

SURSE ELECTRONICE

- <http://mapire.eu/en/> (Ultima dată a accesării: 07. VII. 2019).

